

ŻANNA SŁADKIEWICZ

Uniwersytet Gdański

ALEKSANDRA KLIMKIEWICZ

Uniwersytet Gdański

II Międzynarodowa Konferencja Naukowa

Mowa – człowiek – świat: perswazja językowa w różnych dyskursach,
Gdańsk, 10–11 maja 2018 roku

10–11 maja 2018 roku na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Gdańskiego odbyła się II Międzynarodowa Konferencja Naukowa z cyklu *Mowa – człowiek – świat: perswazja językowa w różnych dyskursach* zorganizowana przez pracowników Instytutu Rusycystyki i Studiów Wschodnich.

Konferencję otworzyła Prorektor ds. Kształcenia Uniwersytetu Gdańskiego dr hab. Anna Machnikowska, prof. UG, która uwypukliła aktualność tematyki podjętej w ramach konferencji poprzez podkreślenie wielowymiarowości i wielopoziomowości zjawiska manipulacji szczególnie w dobie rozwoju technologii medialnych i kształtowania nowych modeli komunikacyjnych i znaczeniowych, które rodzą nowe pytania dotyczące specyfiki mechanizmów oddziaływania. Prodziekan ds. nauki dr hab. Tomasz Swoboda, prof. UG, wskazał na fascynujący wymiar badań języka przekonywania i postulował konieczność popularyzowania wiedzy na temat zjawiska manipulacji i perswazji językowej w szeroko pojętym kontekście społeczny i kulturowym. Gości konferencji powitali Kierownik Katedry Pragmatyki Komunikacji i Akwizycji Języka dr hab. Żanna Sładkiewicz, prof. UG i zastępca Dyrektora Instytutu Rusycystyki i Studiów Wschodnich dr Aleksandra Klimkiewicz.

Akcentowane przez organizatorów wielowymiarowe podejście do pragmatykonu mechanizmów oddziaływania słownego, opierającego się na idei rozumienia mowy jako narzędzia inicjującego działalność kognitywną i behawioralną człowieka, pozwoliło zaprosić do refleksji nad komunikacją perswazyjną szerokie grono specjalistów – lingwistów, medioznawców, literaturoznawców, psychologów, politologów, socjologów, historyków sztuki i pedagogów. Geografia konferencji była imponująca, wzięli w niej bowiem udział naukowcy z Rosji (Moskwy, Petersburga, Niżnego Nowogrodu, Czełabińska, Kazania, Rostowa nad Donem, Kaliningradu), Białorusi (Grodna, Witebska), Ukrainy (Kijowa, Charkowa, Odessa), Litwy (Wilna), Stanów Zjednoczonych (Syracuse, NY), a także badacze ze znaczących ośrodków naukowych w Polsce (Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Łódzkiego,

Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołecznego i różnych jednostek strukturalnych Uniwersytetu Gdańskiego.

Sekcję plenarną konferencji otworzyła Grażyna Habrajska (Uniwersytet Łódzki). Biorąc pod uwagę dyskurs jako zbiór wartości powstałych w wyniku interpretacji tekstów pozostających w pamięci i aktywowanych w zależności od potrzeb komunikacyjnych, prelegentka podkreśliła, że dyskursy rozwijają się w swoich własnych polach interpretacyjnych i szczegółowo przedstawiła analizę pół interpretacyjnych czterech typów dyskursu: naukowego, prawnego, medialnego i artystycznego. Celem wykładu Jolanty Maćkiewicz (Uniwersytet Gdański) była demonstracja technik perswazyjnych i manipulacyjnych w codziennej prasie z wykorzystaniem fotografii. Fotografia jest częścią wiadomości polikodowej, której ogólny efekt perswazyjny posiada wymiar nie sumaryczny, lecz multiplikacyjny. Katarzyna Kłosińska (Uniwersytet Warszawski) przedstawiła analizę multimodalnego charakteru polskich programów telewizyjnych, w których komunikatowi słownemu towarzyszy pasek informacyjny (ticker). Zoja Nowożenowa i Aleksandra Klimkiewicz (Uniwersytet Gdański) przybliżyły specyfikę funkcjonowania słowa obcojęzycznego w dyskursie politycznym, reklamowym i ezoterycznym. Prelegentki zauważyły, że pragmatyczna siła i realizacja funkcji oddziałującej w elementach obcojęzycznych odpowiada parametrom instytucjonalizacji tekstów w badanych dyskursach. Największe zainteresowanie zebranych wywołała przedstawiona analiza porównawcza mechanizmu manipulacyjnego wykorzystującego rusycyzm „nowiczok” (novichok) w zachodnioeuropejskiej i rosyjskiej przestrzeni medialnej. Olga Frołowa (Moskiewski Uniwersytet Państwowy im. Łomonosowa) rozpatrywała trzy aspekty manipulacji słownej w rosyjskich mediach: referencjalny, modalny i gatunkowy. Zabiegi manipulacyjne były bogato ilustrowane przykładami z radia „Echo Moskwy”, wypowiedziami politologów i przedstawicieli służb gospodarczych Moskwy. Sekcję plenarną zamknął wykład Jeleny Borysowej (Państwowy Moskiewski Uniwersytet Lingwistyczny) i Lidii Matwiejewej (Moskiewski Uniwersytet Państwowy im. Łomonosowa), w którym autorki przedstawiły próbę stworzenia teorii oddziaływania słownego opartej na przesłankach psychologicznych, lingwistycznych i psycholingwistycznych z wykorzystaniem rezultatów analizy oddziaływania w mediach i reklamie oraz komunikacji społecznej. Wystąpienia plenarne zakończyła dyskusja wzbogacona cennymi uwagami, która dostarczyła nowych inspiracji i wielu badaczom pomogła wyznaczyć nowe pola do dalszej pracy naukowej.

Interdyscyplinarne podejście w badaniach zjawiska oddziaływania słownego pozwoliło organizatorom wyznaczyć aż siedem sekcji. Prace w sekcji Dyskurs medialny skupiły badaczy zajmujących się takimi aspekta-

mi perswazji w środkach masowego przekazu jak cechy walki ideologicznej, przejawy wrogości w języku, kształtowanie wizerunku czytelnika we współczesnej publicystyce oraz pozytywnego obrazu rzeczywistości w tekstach informacyjnych, manipulacyjnego potencjału replik dziennikarzy radiowych i telewizyjnych, technik indywidualnej manifestacji w publicznej komunikacji medialnej, humoru jako skutecznego środka oddziaływania w mediach, a także zmniejszania wartości obrazu medialnego oponenta poprzez wskazanie na jego „odchylenia” przez użycie metaforycznego modelu patologii psychicznej. Rozpatrywano również przyczyny wypowiedzi niezdyscyplinowanych normatywnie w sieci, mechanizmy tworzenia i dystrybucji fake newsów przez pryzmat zmieniających się wektorów interakcji uczestników dyskursu wirtualnego oraz taktyki manipulacji w nieprofesjonalnej krytyce online. Sekcja Dyskursu politycznego została zdominowana przez analizy wypowiedzi liderów politycznych, które w szerokim rozumieniu podporządkowały się jednemu z segmentów dyskursu medialnego. Przedstawiono strategie perswazyjne w politycznym dyskursie parlamentarnym na podstawie analiz wystąpień liderów politycznych, przemówień inauguracyjnych, wypowiedzi codziennych, komunikatów wyborczych, rekonstrukcji obrazu medialnego kraju, protestów antyrządowych w ocenie mediów, pojęcia wolności w optyce dychotomii SWOI–OBCY, językowemu life coachingowi w dyskursie neoliberalnym. Wystąpienia w sekcjach Dyskursu lingwistycznego i psychologicznego wskazały na różnorodność i wzajemne powiązania dyskursów i podejść do rozpatrywania oddziaływania słownego. Analizowano manipulacyjny wymiar zapożyczeń łacińskich w tkance miejskiej, emocjonalność przysłówków w języku rosyjskim, taktyki leksykograficzne, nazewnictwo barw w dyskursie reklamowym, skuteczność perswazji i manipulacji w dyskursie penitencjarnym, perswazyjne kategorie ilościowe i jakościowe.

Uczestnicy sekcji Dyskursy kultury zaprezentowali wyniki badań oddziaływania słownego w ujęciu kulturologiczno-socjologicznym, prezentując elitarystyczne i społeczne modele komunikacyjne, projekcje obrazów przyszłości, badania asocjacyjne z zakresu konotacji wartościująco-oceniających w różnych kulturach komunikacyjnych, portret współczesnego męskiego bohatera literackiego w dyskursie literatury pięknej i kultury, manipulację w dyskursie literackim i dramatycznym oraz perswazyjne zabiegi (orto)graficzne. Obrady w sekcji Dyskursu religijnego połączyły badaczy, zajmujących się analizą możliwości oddziaływania manipulacyjnego przez wykorzystanie modlitwy w dyskursie religijnym i sektańskim. Rozpatrywano modlitwę kanoniczną, poetycką, autoprezentacje leaderskie we wspólnotach, sferę atrakcyjności perswazyjnej nabożeństwa i wydawnictwa dla duszpasterzy, związanych z koniecznością kształtowania u duchownych umiejętności właściwego przekazu, argumentacji, perswazji, konstruowania tożsamości wiernych. Sekcja Dyskursu psychologiczno-pedagogicznego skupiła naukowców, którzy podzieli się wynikami wieloletnich

SPRAWOZDANIA

badania nad sugestywnym potencjałem relacji w spontanicznym polilogu, dyskursem pedagogicznym w ujęciu lingwokulturologicznym, wychowawczym, zawodowym i genderowym.

Duże zainteresowanie tematyką konferencji potwierdziło, że badania poświęcone współczesnej komunikacji przekonywującej to perspektywiczny i nie do końca określony kierunek w badaniach humanistycznych. Sukces dwóch pierwszych edycji konferencji, której efektem jest kilkutomowa monografia zbiorowa, nie oznacza zakończenia poszukiwań odpowiedzi na pytania o istotę perswazji językowej. Przeciwnie, chcemy po raz kolejny zaprosić Państwa do naukowej dyskusji podczas III edycji konferencji zaplanowanej na maj 2020 roku.